

6. Lietuva – laisva!

Kovo 11-oji ir nepriklausomybės atkūrimas

Per rinkimus į tuometę Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą (arba parlamentą) daugumą balsų gavo Sąjūdžio iškelti kandidatai. Jau pirmajame savo posėdyje 1990 m. kovo 11 d. jie paskelbė Lietuvos nepriklausomybę. Dabartiniame Seime buvo nukabintas sovietinis Lietuvos herbas ir išskleista tautinė trispalvė vėliava. Tuometės Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas buvo Vytautas Landsbergis.

Nepriklausomybės atkūrimas
1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Aukščiausiojoje
Taryboje. Centre – Vytautas Landsbergis.

Lietuva pirmoji iš sovietinių respublikų paskelbė išstojanti iš Sovietų Sąjungos. Šiuo savo žingsniu ji ir kaimynes paskatino siekti politinio savarankiškumo.

1. Paprašykite artimųjų papasakoti, kaip jie prisimena nepriklausomybės atkūrimo paskelbimą Kovo 11-ąją.
2. Pasidomėkite, kada savo nepriklausomybę atkūrė Latvija ir Estija.

Nepriklausomybės gynimas

Sovietų Sąjunga nenorėjo pripažinti Lietuvos savarankiškumo. Padėtis ypač pablogėjo 1991 m. pradžioje, kai į Lietuvą buvo atsiųstos papildomos sovietinės kariuomenės pajėgos. Vilniaus gatvėse važinėjo kariniai šarvuočiai, buvo užimtas radijo ir televizijos pastatas, nutrauktas lietuviškos televizijos transliavimas.

Sausio 13-osios naktis

Naktį į sausio 13-ąją lietuviai stojo ginti Vilniaus televizijos bokšto ir parlamento, kuriuos ketino užgrobti kareiviai. Tai buvo beginklių žmonių kova su kareiviais ir tankais. Gindami televizijos bokštą, žuvo 14 žmonių, daug buvo sužeista. Parlamento pastato, kurį supo vilniečių ir iš visos Lietuvos suvažiavusių žmonių minia, neišdrįsta pulti.

Lietuvos parlamento gynėjai 1991 m. sausį

Pasaulis pasmerkė Sovietų Sąjungos veiksmus. Lietuva atkakliai gynė savo nepriklausomybę ir tuo metu atsidūrė pasaulio politikos dėmesio centre. Prie to daug prisidėjo ir išeivijoje gyvenantys lietuviai. Nepraėjus nė mėnesiui po sausio įvykių, Lietuvos Respubliką pripažino pirmoji užsienio valstybė. Tai buvo Islandija. Lietuvių pradėti veiksmai baigėsi vadinamosios blogio imperijos – Sovietų Sąjungos – sugriuvimu.

1. Ką apie Lietuvos žmones sako tai, kad jie beginkliai išdrįso stoti prieš sovietų kariuomenę?
2. Kaip manote, kodėl kariuomenė pirmiausia norėjo užimti radijo ir televizijos pastatą, televizijos bokštą?
3. Sužinokite, ar kas nors iš jūsų artimųjų dalyvavo Sausio 13-osios įvykiuose. Užrašykite jų prisiminimus.
4. Sudarykite nepriklausomybės atgavimo įvykių laiko juostą.

Lietuvos Respublika

Šiandieninė Lietuva pagal Konstituciją yra parlamentinė respublika. Tai reiškia, kad Lietuvos piliečiai renka Seimą, kuris leidžia įstatymus, ir prezidentą, paskiriantį ministrą pirmininką ir ministrus. Įstatymų vykdymas yra Vyriausybės rankose, taip pat yra teismai, kontroliuojantys, kaip laikomasi įstatymų.

mokiniai Vėliavos dienos renginyje

1. Kodėl Lietuva vadinama parlamentine respublika?
2. Kas yra Konstitucija? Kada buvo priimta dabar galiojanti Lietuvos Konstitucija? Apie ką kalba įvardiniai jos žodžiai?
3. Pasvarstykite, kodėl Lietuvos kovą už nepriklausomybę galima vadinti sėkmės istorija.
4. Kodėl neretai Lietuvoje greta plevėsuoja trys vėliavos: istorinė raudona su Vyčio ženklu, tautinė trispalvė ir Europos Sąjungos?

20. Laisvės gynėja (II)

- Skaitome pasakojimo apie Lorelą ir televizijos bokšto gynėjus tęsinį.

Vytautas Landsbergis Sausio sniegenos

Antroji dalis

Ir Lorela, ne tik sniegenos, jau matė viską gana iš arti, nes nė pati nepajutusi išbėgo iš namų. Tiesiai ten – prie bokšto! Pamatė ją to paties kiemo berniukas, kuriam ji slapčiomis patiko, ir norėjo sustabdyti Lorelą.

– Neik! Grįžk namo! Ten baisu, gali užmušti! Gintis – tai vyrų darbas!

Bet Lorela nė kiek nebijojo. Ji norėjo rasti broį, būti su juo ir su visais broliais.

Ir tada viena riaumojanti dėžė parbloškė mergaitę Lorelą. Ji jau buvo nubėgusi iki pat bokšto, ten drąsiai stovėjo su visais, nesitraukė, bet parblokšta atsidūrė po geležiniais ralais. Tie dar ir su geležiniais vikšrais pervaziavo ją nuo kojų iki širdies...

Gydytojai nuvežė Lorelą į ligoninę, tačiau negalėjo išgelbėti. Ji mirė. O sniegas didelėje mirties aikštėje liko aptaškytas krauju.

Ten suskrido labai daug sniegenų. Visos, kurios buvo Vilniuje ir Lietuvoje tą žiemą, kai iškrito sniegas ir apsitaškė krauju. Ir sniegenos, gaudžiai čiulbėdamos, lyg melstųsi už

Lorelą, stumdėsi toje aikštėje, toje pačioje vietoje, tarp gilių vėžių sniege, kuris tapo raudonas, ir visos išsikruvino plunksneles.

Praėjo daug metų. Žmonės pamėgo tuos žiemos paukštelių, buvo net pradėję juos vadinti loretomis. Bet paskui pamiršo, ir liko tik sniegenų vardas.

Daug kas pamirštama, ištirpsta lyg sniegas pavasarį. Ištirpo ir kruvinas tos žiemos, tos nakties sniegas. Ištirpo jis tikrovė, ištirpo ir atmintis. Žmonės visada turi kitų darbų arba ieškosi pramogų, kam jiems galvoti apie svarbius liūdnius dalykus.

Bet paukšteliai nepamiršta. Kiek jau laiko praėjo, o sniegenos kasmet sausio tryliką kaip kitaip, kitokiais balsais pačiulba, aikštėse susitinka ir niekur neskuba. Jos prisimena Lorelą.

Pagal knygą „Istorijos apie Lietuvą“

1. Kokiais žodžiais Lorelą norėjo sustabdyti kiemo draugas? Kaip vertinate tokius žodžius?
2. Kas atsitiko Lorelai stojus į vieną gretą su bokšto gynėjais?
3. Kodėl prie televizijos bokšto suskrido sniegenos iš visos Lietuvos?
4. Kaip manote, ar iš tiesų žmonės pamiršta svarbius dalykus?
5. Kodėl būtent sniegenos įprasmina Lorelos atminimą? Kas šiame pasakojime yra tikroviška, o kas autoriaus sugalvota?
6. Kuo Sausio 13-oji yra svarbi Lietuvai?
7. Koku vaizdu pradedamas ir koku baigiamas Vytauto Landsbergio pasakojimas?

- Remdamiesi tekstu išplėskite šiuos sakinius.

Daug laiko praėjo, o ...

Lorela nepaklausė berniuko, nes ...

Žmonės visada turi kitų darbų arba ieškosi pramogų, bet ...

- Perskaitykite sakinius ir prisiminkite, iš kokių šį mėnesį skaitytų kūrinių jie paimti. Pasakykite, kokie jungtukai pavartoti.

Galbūt todėl aš dabar taip myliu savo gimtąją kalbą, kad mano pirmoji mokytoja taip nuoširdžiai ir su meile kalbėjo apie gimtosios kalbos grožį. Smauglį pažinojo visi kaimo vaikai – vadindavo jį Striboku arba Benosiu, nes per susišaudymą su partizanais kulka jam nunešė nosies galą. Sibiriškos blakės nelabai kuo skyrėsi nuo lietuviškųjų, bet kando šimtą kartų skaudžiau. Pirkliai išgirsta, kad į miestą atsikraustė koks generolas – Simas vardu. Mama išsitraukė iš spintos gražią gėlėtą suknelę, o tėtis – šventinį kostiumą. Buvo dienu, kai į pilvą susipildavom tik virinto vandens. Teta Aldona pasakojo, kad sykį rudenį į jos trobą užėjo du pavargę miško broliai.

- Pažiūrėkite gamtininko ir rašytojo Selemono Paltanavičiaus vaizdo įrašą. Išsirinkite vieną iš nufilmuotų paukštelį ir sukurkite jo aprašymą. Rašydami laikykitės aprašymo taisyklių.

3. Lietuvos Respublikos Konstitucija

Konstitucijos įvadas

Lietuva yra respublika, kurios gyvenimas remiasi Konstitucija. Lietuvos Respublikos Konstituciją Lietuvos piliečiai priėmė 1992 m. spalio 25 d. referendumu. Tai pagrindinis įstatymas, įtvirtinantis piliečių **laisves** ir **teises**. Konstitucija turi įvadą ir straipsnius. Dabar aptarkime Konstitucijos įvadą. Konstitucija pradeda tokiais įvardiniais žodžiais:

LIETUVIŲ TAUTA

- prieš daugelį amžių sukūrusi Lietuvos valstybę,
- jos teisinius pamatus grindusi Lietuvos Statutais ir Lietuvos Respublikos Konstitucijomis,
- šimtmečiais atkakliai gynusi savo laisvę ir nepriklausomybę,
- išsaugojusi savo dvasią, gimtąją kalbą, raštą ir papročius,
- įkūnydama prigimtinę žmogaus ir Tautos teisę laisvai gyventi ir kurti savo tėvų ir protėvių žemėje – nepriklausomoje Lietuvos valstybėje,
- puoselėdama Lietuvos žemėje tautinę santarvę,
- siekdama atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės, atgimusios Lietuvos valstybės piliečių valia, priima ir skelbia šią **KONSTITUCIJĄ**.

1. Pabandykite sudėti raidę K nesikalbėdami. Per 5–10 minučių vien rankų, kūno judesiais iš įprastai sustatytų suolų ir kėdžių klasėje suformuokite raidę K (Konstitucijos simbolį). Baigę susėskite ir pasidžiaukite visi kartu. Apmąstykite, kaip prasidėjo bendra veikla. Dėl ko reikėjo susitarti be žodžių ir vienas kitam padėti? Ką reiškia Konstitucija žmonių bendruomenei – valstybei?
2. Kokiais argumentais aiškinama, kodėl lietuvių tauta siekia turėti nepriklausomą valstybę ir gyventi pagal savo piliečių patvirtintą Konstituciją?
3. Kaip suprantate pasakymą apie prigimtinę žmogaus ir Tautos teisę gyventi nepriklausomoje valstybėje?
4. Ką reiškia „atvira pilietinė visuomenė“?
5. Kodėl kalbama apie atgimusią, o ne sukuriamą Lietuvos valstybę?
6. Paaškindite, ką reiškia referendumas, kada jis vyksta.
7. Kokios vertybės minimos Lietuvos Konstitucijos įvade?

Asmens pareigos

Apie žmonių teises ir laisves kalbama daug, bet dažnai pamiršamos Konstitucijoje **įtvirtintos** pareigos. Perskaitykime jas ir aptarkime.

- Pirmoji kiekvieno asmens pareiga – ne tik laikytis Konstitucijos ir įstatymų, bet ir nevaržyti kitų žmonių teisių bei laisvių.
- Tėvų pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti.
- Vaikų pareiga – gerbti tėvus, globoti juos senatvėje ir tausoti jų palikimą.
- Pareiga asmenims iki 16 metų mokytis.
- Pareiga asmenims saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių.
- Pareiga mokėti mokesčius.
- Pareiga ginti Lietuvą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo ir piliečių pareiga atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą.

Lietuvos Konstitucija vaikų akimis
Šiaulių Gegužių progimnazijos 2b klasės mokinės
Aistės Roznytės piešinys

1. Kaip manote, kodėl pirmoji užrašyta Lietuvos piliečių pareiga – ne tik laikytis Konstitucijos ir įstatymų, bet ir nepažeisti kitų žmonių teisių bei laisvių?
2. Pakomentuokite kiekvieną iš čia išvardytų Lietuvos piliečių pareigų.
3. Pasvarstykite, kurių pareigų sunkiausia laikyti.
4. Kurias iš čia išvardytų pareigų turite atlikti ir jūs, ketvirtos klasės mokiniai?
5. Pasidomėkite, kas yra „Vaiko konstitucija“. Aptarkite šiuose paveikslėliuose paminėtas vaikų teises ir pareigas.

